

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П.ДРАГОМАНОВА

ГЕВКО Оксана Іванівна

УДК: 378.017

**Національно-патріотичне виховання студентів вищих педагогічних закладів засобами
декоративно-ужиткового мистецтва**

13.00.07 – теорія і методика виховання

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ - 2003

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова,
Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор

Руденко Юрій Дмитрович,

Національний педагогічний університет

імені М.П.Драгоманова,

професор кафедри теорії та історії

педагогіки

Офіційні опоненти: член-кореспондент АПН України,

доктор педагогічних наук, професор

Сидоренко Віктор Константинович,

Національний педагогічний університет

імені М.П.Драгоманова,

завідувач кафедри трудового навчання і креслення

кандидат педагогічних наук, доцент

Болтівець Сергій Іванович,

Інститут психології ім.Г.Костюка АПН України,

заступник директора

Провідна установа: Тернопільський державний педагогічний

Університет імені В. Гнатюка,

Міністерство освіти і науки України, м.Тернопіль

Захист відбудеться “ 18 ” грудня 2003 р. о 16.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К
26.053.09 у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, 01601, м. Київ, вул.
Пирогова, 9

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Національного педагогічного університету імені
М.П.Драгоманова, 01601, м.Київ, вул.Пирогова,9

Автореферат розісланий “ 14 ” листопада 2003р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

С.Г. Кобернік

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідженості проблеми. На сучасному етапі Україна, як молода незалежна держава, розв'язує складні завдання економічної стабілізації й національного відродження. Разом із перспективами вільного державотворення відкрилися широкі можливості для розвитку освіти, науки, культури, що потребує докорінного реформування процесу навчання і виховання молодого покоління. В сучасних умовах все більше підвищуються вимоги суспільства до громадянина України, у якого серед загальнолюдських якостей поряд з мораллю, національною свідомістю та сумлінням повинні бути національна духовна культура, патріотичні почуття.

Формування творчої, ініціативної, національно свідомої особистості вимагає наповнення всіх ланок навчально-виховного процесу, зокрема у вищій педагогічній школі, змістом, який би відображав справжню історію, мистецтво, культуру, символіку, природу рідного краю, всієї України та забезпечував можливості постійного духовного самовдосконалення особистості, формування її інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності суспільства.

Вища школа є могутнім фактором виховання майбутніх громадян своєї країни. Одним із основних завдань загальноосвітньої і вищої школи, громадських установ та організацій є формування світогляду кожної молодої людини, виховання свідомого й активного члена суспільства, обізнаного з процесами, що відбуваються в країні та за її межами, громадянина із високими патріотичними почуттями, готового до трудового й героїчного подвигу в ім'я України. Сучасна вища школа повинна формувати не просто спеціаліста з тієї чи іншої галузі, а й патріота, який не може бути байдужий до долі Української держави, економіки, освіти та культури.

Теоретико-методологічні основи виховання, нову парадигму освіти і виховання, його мету і зміст розробляли такі вчені, як М.Антонець, А.Бойко, Л.Вовк, М.Євтух, П.Кононенко, О.Мороз, В.Москалець, А.Погрібний, Ю.Руденко, В.Сидоренко, М.Стельмахович, О.Сухомлинська, Д.Тхоржевський, М.Ярмаченко та ін.

Теоретичні засади національного виховання закладено у дослідженнях українських вчених, психологів та педагогів М.Боришевського, Д.Віконської, В.Москальця, І.Сікорського, Б.Цимбалістого, В.Яніва, Я.Яреми та ін. У своїх працях значне місце вони приділяють українській національній ідеї, духовності, демократичним засадам навчання і виховання, гуманістичним цінностям.

Важливість національного спрямування у вихованні підростаючого покоління підкреслювали українські прогресивні діячі, педагоги Г.Ващенко, Б.Грінченко, М.Грушевський, О.Духнович, М.Драгоманов, І.Огієнко, В.Сухомлинський, С.Русова та ін.

Національно-патріотичне виховання на традиціях українського народу розглядають у своїх працях багато сучасних педагогів, такі як Ю.Бондаренко, О.Вишневський, В.Довбищенко, Р.Захарченко, П.Ігнатенко, В.Каюков, О.Онищук, С.Павх, Б.Ступарик, О.Ярмоленко та ін.

Певні аспекти розвитку національної освіти в Україні дістали відображення в працях А.Алексюка, С.Гончаренка, В.Каюкова, В.Майбороди, Ю.Мальованого, П.Онищука, С.Павх, М.Стельмаховича, Г.Г.Філіпчука та інших.

Ідея національно-патріотичного виховання особистості втілена в державних документах, зокрема в Законі України “Про освіту”, Державній національній програмі “Освіта(Україна XXI століття)”, Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, у Концепції національного виховання та інших державних і науково-методичних матеріалах, що спрямовують оновлення освітньо-виховного процесу в Україні.

Духовна сила нації, її міць, морально-патріотичний потенціал народу залежать від того, наскільки збережені, глибоко усвідомлені й відчуті всі культурні, духовні здобутки минулих століть.

Народне декоративно-ужиткове мистецтво є невичерпним джерелом культури народу, яка має унікальні можливості впливу на особистість та формування в неї національного світогляду, характеру, глибокої духовності. Завдяки декоративно-ужитковому мистецтву, яке є віковічною скарбницею моральних та духовних здобутків народу і відображає стиль різних епох, регіонів, зберігає багаті невмирущі традиції, пізнаються історія, світогляд, моральні якості наших предків, їхня героїчна боротьба за незалежність нашої держави, формуються основи культурно-духовного багатства українського народу. Народному декоративно-ужитковому мистецтву притаманна особлива якість представляти собою художній геній, споконвічні прагнення українського етносу, разом з тим і багатоетнічну загальнолюдську систему культури.

На думку науковців (Д.Антонович, В.Винниченко, О.Воропай, М.Грушевський, М.Гончаренко, Є.Маланюк та ін.), саме в середовищі національної культури з використанням надбань традиційної педагогіки можливе успішне розв’язання проблеми формування творчої, всебічно розвиненої особистості з високим рівнем національної самосвідомості. Зокрема, багато діячів культури та педагогів-дослідників, такі як В.Афанасьєв, С.Божович, С.Герасимов, Д.Джола, І.Зязюн, Н.Кочережко, В.Предко та інші, виділяють особливу роль декоративно-ужиткового мистецтва в естетичному, моральному та трудовому вихованні молодого покоління.

Дослідження А.Блахут, Л.Єнтіс, Б.Лихачова, В.Мусієнка, О.Поліщук, Т.Сиротенко, С.Чебоненка та інших доводять, що використання народного декоративно-ужиткового мистецтва у педагогічному процесі сприяє поглибленню знань з історії та розвитку культури України, збагаченню і урізноманітненню практичної діяльності вихованців.

Дослідження Н.Ветлугіної, Н.Сакуліної, О.Усової, О.Фльоріної переконують, що ознайомлення з творами народного мистецтва пробуджує в підростаючого покоління яскраві образні уявлення про Батьківщину, її культуру, національний колорит, сприяє вихованню патріотичних почуттів.

Отже, декоративно-ужиткове мистецтво має великі потенціальні можливості в моральному, духовному, культурному та патріотичному вихованні молоді. Але в процесі аналізу навчальних та виховних програм, підручників, методичних джерел з'ясувалося, що цей виховний потенціал використовується недостатньо. Це зумовлено низьким рівнем дослідженості національно-патріотичного виховання студентської молоді засобами мистецтва, зокрема, декоративно-ужиткового, а також відсутністю розробок практичного застосування властивостей впливу декоративно-прикладного мистецтва на особистість. Відсутні наукові праці, які стосувалися б обґрунтування педагогічних умов, форм і методів застосування декоративно-ужиткового мистецтва у виховній роботі із студентами вищих педагогічних закладів, не визначені критерії сформованості національно-патріотичних рис засобами декоративно-ужиткового мистецтва. Саме ці обставини зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: “Національно-патріотичне виховання студентів вищих педагогічних закладів засобами декоративно-ужиткового мистецтва”.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та історії педагогіки НПУ імені М.П.Драгоманова за проблемою “Історія педагогіки і педагогічної думки в Україні в контексті завдань підготовки учителя”. Тема дисертації затверджена Вченою радою НПУ імені М.П.Драгоманова (протокол №7 від 25.02.1999р.), Радою з координації наукових досліджень АПН України (протокол №4 27.04.1999р.).

Об'єкт дослідження – процес національно-патріотичного виховання студентів вищих педагогічних закладів України.

Предмет дослідження – зміст, форми та методи національно-патріотичного виховання засобами декоративно-ужиткового мистецтва у вищих навчальних закладах.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність національно-патріотичного виховання студентів вищих педагогічних закладів засобами декоративно-ужиткового мистецтва.

Гіпотеза дослідження – процес національно-патріотичного виховання студентів засобами декоративно-ужиткового мистецтва буде ефективнішим, якщо:

- зміст навчально-виховного процесу спрямувати на прилучення студентів вищих педагогічних закладів до духовних цінностей декоративно-ужиткового мистецтва українського народу, використовуючи сучасні методи національного виховання та традиції етнопедагогіки;

- забезпечити цілеспрямований і систематичний вплив засобів декоративно-ужиткового мистецтва на формування інтелектуального, емоційно-ціннісного, патріотичного компонентів громадянської самосвідомості студентів;
- постійно поглиблювати у студентів інтерес до декоративно-ужиткового мистецтва, як носія національних цінностей, традицій, звичаїв, духовних надбань українського народу;
- забезпечити наступність навчально-виховної роботи в аудиторний та позааудиторний час, спрямовуючи студентів на детальніше вивчення та засвоєння історії, регіональних особливостей та технік декоративно-ужиткового мистецтва.

Реалізація поставленої мети та доведення гіпотези дослідження передбачають розв'язання таких **завдань**:

- проаналізувати й узагальнити історико-педагогічні аспекти досліджуваної проблеми в теорії та практиці вітчизняної педагогіки;
- обґрунтувати шляхи, форми, методи діяльності, які забезпечують ефективність процесу національно-патріотичного виховання студентів засобами українського декоративно-ужиткового мистецтва;
- виявити і обґрунтувати систему роботи педагога з проблеми національно-патріотичного виховання студентів засобами декоративно-ужиткового мистецтва;
- експериментально перевірити педагогічну результативність запропонованої методики національно-патріотичного виховання засобами декоративно-ужиткового мистецтва.

Методологічною та теоретичною основою дослідження є: базисні положення теорії пізнання; психолого-педагогічні теорії про роль декоративно-ужиткового мистецтва у формуванні та розвитку моральних і духовних якостей особистості, концепції видатних діячів педагогічної науки про шляхи формування національної самосвідомості підростаючого покоління; основні положення про реформування навчально-виховного процесу в українській школі, зокрема, вищій, викладені у Національній доктрині розвитку освіти, положеннях Закону України “Про освіту”, “Концепції національного виховання”. У дисертації критично використано теоретичні і методичні розробки, а також праці етнографів, істориків, фольклористів, літераторів, діячів культури і мистецтва.

На всіх етапах дослідження застосовувався комплекс **методів**, адекватних меті та завданням: теоретичний аналіз проблеми шляхом вивчення філософської, мистецтвознавчої, психологічної, педагогічної та історичної літератури; вивчення, узагальнення та систематизація передового педагогічного досвіду; емпіричний: спостереження, індивідуальні та колективні бесіди, анкетування, вивчення документації, педагогічний експеримент (констатуючий, формуючий та контрольний); математично-статистична обробка експериментальних даних.

Організація дослідження. Дослідження проводилося поетапно.

На першому етапі (1996-1997 рр.) здійснювалось теоретичне вивчення педагогічного досвіду, проводився аналіз психолого-педагогічної, філософської, мистецтвознавчої та історичної літератури; з'ясовувався стан вивчення даної проблеми; проводився відбір навчального-виховного матеріалу, розроблялися вихідні теоретичні позиції та методика проведення дослідження.

На другому етапі (1997-1999 рр.) продовжувалось вивчення наукової літератури з досліджуваної проблеми; було розпочато дослідно-експериментальну роботу з метою перевірки доступності та уточнення змісту навчального матеріалу, а також результативності використання в національно-патріотичному вихованні засобів декоративно-ужиткового мистецтва. На основі отриманих результатів і зроблених висновків було здійснено доопрацювання змісту навчального матеріалу і вироблено його остаточний варіант.

На третьому етапі (1999-2003 рр.) проводилась експериментальна перевірка ефективності запропонованої методики національно-патріотичного виховання студентів засобами декоративно-ужиткового мистецтва у вищих навчальних закладах. На цьому етапі проаналізовано і узагальнено результати дослідження, сформульовано висновки, оформлено дисертаційну роботу.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилась у Дрогобицькому Державному педагогічному університеті ім.І.Франка, Прикарпатському університеті ім.В.Стефаника, індустріально-педагогічному факультеті Національного педагогічного університету ім.М.Драгоманова, Хустському консультативно-методичному комплексі Дрогобицького Державного педагогічного університету. Науково-дослідною роботою було охоплено 381 студент і 39 вчителів загальноосвітніх шкіл.

Наукова новизна і теоретична значущість результатів дослідження: виявлено, обґрунтовано та експериментально перевірено зміст та можливості декоративно-ужиткового мистецтва у національно-патріотичному вихованні студентів вищих педагогічних закладів, створено систему роботи з даної проблеми; розроблено комплексний підхід до виховного впливу українського декоративно-прикладного мистецтва, як засобу духовного та морального розвитку особистості, на формування національної самосвідомості студентів; виявлено педагогічні умови, закономірності і тенденції формування національно-патріотичних рис засобами декоративно-ужиткового мистецтва.

Практичне значення дослідження полягає у створенні системи національно-патріотичного виховання студентів вищих педагогічних закладів засобами декоративно-ужиткового мистецтва; обґрунтуванні змісту, форм та методів виховання національно-патріотичних рис у студентів вищих педагогічних закладів засобами декоративно-ужиткового мистецтва. Основні положення нашої програми можуть бути використані також у загальноосвітніх закладах різних типів в процесі викладання курсу “Обслуговуюча праця”, національного, патріотичного та естетичного виховання особистості.

Вірогідність і надійність результатів дослідження забезпечується теоретико-методологічною обґрунтованістю його вихідних позицій, застосуванням комплексу методів, адекватних меті й завданням дисертаційної роботи, кількісною обробкою та якісним аналізом результатів експерименту, апробацією і впровадженням у практику навчально-виховної роботи вищих навчальних закладів.

Апробація та впровадження результатів дослідження здійснювалась шляхом оприлюднення їх на науково-практичній конференції “Українська національно-демократична педагогіка в контексті завдань сучасного виховання”(1996 р.), на міжнародній науково-практичній конференції “Етнонаціональний розвиток в Україні та стан української етнічності в діаспорі: сутність, реалії, конфліктності, проблеми та прогнози на XXI ст.”(1997 р.), науково-теоретичній конференції “Втілення педагогічних ідей Григорія Вашенка в практику сучасної української національної школи”, міжвузівських науково-практичних конференціях (Київ, Дрогобич, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001 рр.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження викладені у 7 публікаціях, серед яких 4 статті у наукових фахових виданнях, затверджених ВАК України, 2 тезах доповідей. Усі публікації одноосібні.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел із 326 найменування і 17 додатків. Повний обсяг дисертаційної роботи становить 209 сторінок. Основний зміст викладено на 167 сторінках. Робота містить 4 таблиці та 10 рисунків на 6 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження, визначено його об’єкт, предмет, мету, сформульовано гіпотезу і завдання, розкрито теоретико-методологічні основи, методи дослідження, його етапи, наукову новизну, теоретичне і практичне значення, подані дані про апробацію.

У **першому розділі** – “Національно-патріотичне виховання студентської молоді як соціально-педагогічна проблема” – подано теоретичний аналіз проблеми та існуючі підходи вчених до розгляду національно-патріотичного виховання, зокрема у вищих педагогічних закладах, а також впливу декоративно-ужиткового мистецтва на формування особистості.

Аналіз напрацьованого протягом століть досвіду у вигляді методології, окремих положень і висновків вчених, дослідників, педагогів, опублікованих праць з проблем національно-патріотичного виховання студентської молоді свідчить про незначну кількість педагогічних досліджень з цього напрямку; недооцінку ролі та значимості системи національно-патріотичного виховання особистості в становленні української держави, її

культурного та духовного розвитку у світовому співтоваристві. В зв'язку з цим необхідно виробити нові підходи до розв'язання цієї проблеми.

З огляду на це важливою і актуальною є наукова розробка і практичне забезпечення сучасної системи національно-патріотичного виховання у вищих навчальних закладах, метою якого є формування у студентської молоді громадянських якостей, глибокого розуміння своєї приналежності до українського народу, Батьківщини, внутрішню потребу творити та примножувати добробут свого народу, готовність відстоювати та захищати її інтереси, реалізувати свій особистий потенціал на благо зміцнення Української держави. Глибокий патріотизм кожного студента повинен стати важливим стимулом державотворення і утвердження незалежної України.

У розділі проведено дослідження національної системи виховання, яка є основою культурного, духовного національного відродження. Могутнім фактором відродження української нації, виховання у її молоді духовності, моральності, патріотичних рис, національної гордості та активної життєвої позиції покликана стати вища школа. В умовах становлення української державності, демократичного суспільства, інтеграції його в європейське і світове товариство вища школа забезпечує виховання майбутніх громадян, яке можливе за докорінних концептуальних, структурних та організаційних змін у сфері освіти, що передбачають зорієнтованість її на людину, націю, духовну культуру, загальнолюдські цінності, рівень розвинутих країн світу.

В освіті необхідне наповнення всіх ланок навчально-виховного процесу національним змістом, в якому відображені історія, мистецтво, культура, символіка нашого народу. Потрібно максимально використовувати потенціал рідної мови, української етнопедагогіки, етнопсихології, народознавства, засоби декоративно-ужиткового мистецтва, щоб пробудити національну свідомість молодого покоління, озброїти його міцними знаннями, виховати активну життєву позицію, сповнену патріотизму.

Національна система виховання покликана забезпечувати глибоке осмислення і засвоєння кожною особистістю у процесі праці й творчості моральних та патріотичних ідей, принципів, поглядів, переконань, використання у побуті народних традицій, звичаїв та обрядів. Національне виховання проймає всі сфери життя і є його сутністю.

Досвід вітчизняної та зарубіжної філософської, психологічної і педагогічної думки минулого (Г.Ващенко, М.Драгоманов, О.Духнович, Я.Коменський, І.Крип'якевич, С.Русова, Г.Сковорода, В.Сухомлинський, К.Ушинський, Т.Шевченко,) і сьогодення (О.Вишневський, І.Зязюн, В.Кузь, В.Поплужний, Ю.Руденко, М.Стельмахович, Б.Ступарик, та ін.) переконливо доводить, що система освіти підростаючого покоління повинна опиратися на національні корені. Саме через безцінну культурну спадщину українського народу формується духовність студентської особистості.

Теоретичні засади національного виховання закладено у дослідженнях українських вчених, істориків, педагогів, психологів М.Боришевського, Г.Ващенка, Д.Віконської, Д.Донцова,

О.Кульчицького, Ю.Липи, В.Москальця, С.Павх, Г.Філіпчука, Д.Чижевського, М.Шлемкевича, В.Яніва, Я.Яреми та інших. Серцевиною національного виховання є патріотичне виховання.

Питанню патріотичного виховання приділяли увагу багато педагогів, істориків, серед яких Г.Ващенко, О.Духнович, А.Макаренко, С.Русова, а також сучасні педагоги Л.Вовк, О.Вишневський, Ю.Руденко, М.Стельмахович та інші. Вчені запевняють, що патріотизм – це не тільки почуття любові і гордості за свою країну, але і внутрішня потреба в діяльності на благо своєї держави.

За теперішніх умов формування майбутніх громадян України пріоритетною проблемою освіти виступає національно-патріотичне виховання. Про це свідчать наукові праці сучасних дослідників Р.Бережи, П.Ігнатенка, В.Поплужного, М.Косаревої, О.Красовської, А.Крицької та ін.

Суспільною функцією національно-патріотичного виховання у вищій школі є формування у студентської молоді стійкої поведінки, моральних та патріотичних почуттів, вироблення звичок та навичок, які відповідають способу життя нашого народу, формування звички керуватися почуттям суспільного обов'язку.

Важливим у національно-патріотичному вихованні є формування патріотичної самосвідомості, яка проявляється у ставленні особистості до своєї нації, зацікавленні і повазі до історії українського народу, його традицій та звичаїв, шанобливе ставлення до національної спадщини народу, його корінних інтересів та потреб розвитку нації.

Національно-патріотичне виховання студентів – складний і багатогранний процес, який має на меті виховати розвинуту особистість, сформувати в неї загальнолюдські цінності, політичну зрілість та патріотичну переконаність, активну життєву позицію, вміння вбирати і передавати весь накопичений людством досвід підростаючому поколінню.

Здійснення завдань та мети національно-патріотичного виховання досягаються різними засобами реалізації, серед яких є рідна мова, родовід, рідна історія, краєзнавство, природа рідного краю, національна міфологія, фольклор, декоративно-ужиткове мистецтво, народний календар, національна символіка, народні прикмети і вірування, релігійні виховні традиції, звичаї та обряди, національна творчість.

Твори декоративно-ужиткового мистецтва більшою чи меншою мірою є тим духовним середовищем, у якому формуються світогляд, національна самосвідомість, естетичні ідеали, моральні цінності, патріотичні та трудові якості особистості. Постійне перебування студентської молоді під впливом матеріальної й духовної культури рідного народу необхідне для найповнішого розкриття і розвитку природних здібностей, творчості, ініціативності, становлення індивідуальності, формування неповторного духовного світу, власної активної життєвої позиції, почуттів обов'язку, відданості і працелюбності заради свого народу, держави.

Отже, національно-патріотичне виховання у вищих педагогічних закладах повинно бути спрямовано на формування:

- наукових знань, які розкривають основи національно-патріотичного виховання студентів;
- свідомого ставлення до патріотичної діяльності;
- любові до своєї Батьківщини, свого народу;
- загальнолюдських моральних цінностей і високої педагогічної культури;
- шанобливого ставлення до історичного минулого українського народу, його мови та духовних цінностей своєї держави;
- прагнення підвищення добробуту свого народу, держави;
- вироблення активної життєвої позиції до суспільно-корисної діяльності;
- взаєморозуміння та поваги до інших націй і народів.

Щоб виховати патріота, свідомого громадянина своєї держави, потрібно формувати у студента комплекс якостей характеру, що є основою набуття соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, розвитку духовності, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури. Для цього потрібно формувати у студентів:

- патріотичну свідомість, громадянську відповідальність і мужність, суспільну ініціативність і активність, готовність трудитися для розвитку Батьківщини, захищати її, підносити міжнародний авторитет;
- повагу до Конституції, законів Української держави, дотримання правових норм, почуття обов'язку;
- високу патріотичну переконаність та самосвідомість;
- досконале знання державної мови, постійне піклування про піднесення її престижу й функціонування в усіх сферах суспільного життя й побуту;
- повагу до батьків, старшого покоління, свого родоводу, культури, історії, традицій, звичаїв, символіки та мистецтва, духовних надбань рідного народу, усвідомлення своєї належності до нього, як представника, спадкоємця й наступника;
- дисциплінованість, працьовитість, завзятість, творчість, почуття дбайливого господаря своєї землі, піклування про природу, екологію, економіку;
- фізичну досконалість, моральну чистоту, високу художньо-естетичну вихованість і смак;
- гуманність, шанобливе ставлення до культури, традицій, звичаїв та духовних надбань інших народностей, що населяють Україну, високу культуру міжнаціонального спілкування.

З метою вивчення стану національно-патріотичного виховання та можливості покращення і подальшого удосконалення системи виховання студентської молоді вищих навчальних закладів

України нами був проведений констатуючий експеримент, який відбувався в період з 1995-го по 1996 роки. Виходячи з мети нашого дослідження, завданнями констатуючого експерименту було визначення:

- стану використання засобів української культури та мистецтва як чинників національно-патріотичного виховання студентів вищих навчальних закладів;
- рівня знань студентів історії свого народу, мови, культури, традицій, звичаїв, обрядів та символів, історії та розвитку декоративно-ужиткового мистецтва;
- рівня володіння різними техніками декоративно-ужиткового мистецтва, вміння самостійно виготовляти твори декоративно-ужиткового мистецтва;
- вміння застосовувати студентами теоретичні знання на практиці;
- рівня готовності до самоосвіти і самовдосконалення з досліджуваної проблеми.

Це дало можливість визначити початкові позиції дослідження, отримати базові дані для створення методики формуючого експерименту.

Аналізуючи стан національно-патріотичного виховання засобами декоративно-ужиткового мистецтва студентської молоді вузів Києва, Дрогобича, Івано-Франківська, ми прийшли до висновку, що у значній кількості респондентів не байдуже ставлення до національної культури. Близько 88% опитаних вважають, що на сучасному етапі для нашої держави є важливою проблема розвитку та збереження національної культури, зокрема декоративно-ужиткового мистецтва; лише 5% опитаних вважають, що розвиток української національної культури не є дуже важливим для нашої держави. Близько 7% респондентів не визначились у своєму ставленні до української національної культури.

Особисто переймаються проблемою розвитку національної культури, зокрема декоративно-ужиткового мистецтва майже 57% респондентів. Близько 23% переймаються проблемами розвитку української національної культури, але не беруть особистої участі у вирішенні цієї проблеми тому, що вона не викликає у них відповідного зацікавлення. Майже 20% опитаних не визначились у своєму ставленні до декоративно-ужиткового мистецтва і байдужі до особистого внеску у розвиток національної культури.

Характерною ознакою того, що 20% опитаних байдужі до особистого внеску в розвиток національної культури та мистецтва, є те, що такі студенти виявляють слабкий інтерес до пізнання історичного минулого та сьогодення України, національної культури. Наслідком цього є нечіткі уявлення про розвиток суспільства та культурної спадщини нашого народу. Ці студенти розуміють сутність гуманістичних національних та загальнолюдських цінностей, проте не завжди діють у відповідності з ними. Їхня байдужість, емоційна незацікавленість призводить до того, що серед спонукань до участі у громадській та творчій діяльності в студентів переважають ті, які є наслідком

реагування на певні зовнішні розпорядження викладача, куратора, а не на внутрішні, народжені власним бажанням(рис.1).

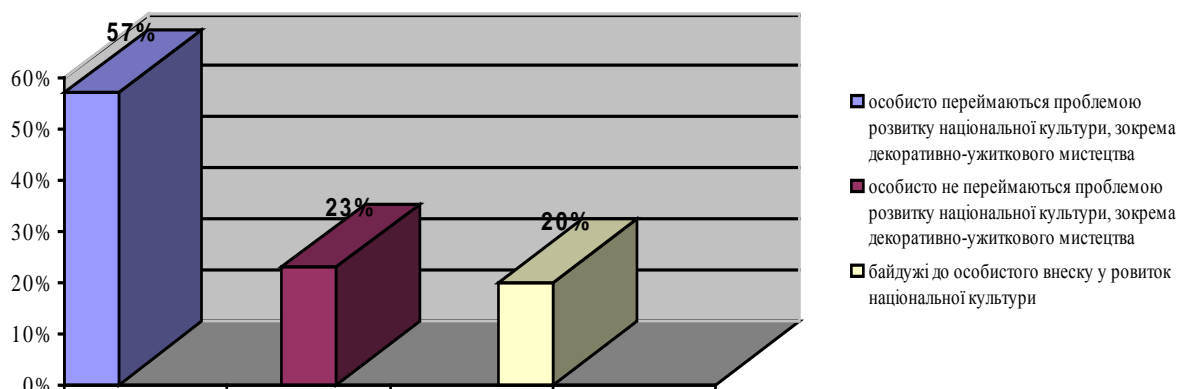

Рис.1. Гістограма ставлення студентської молоді до особистої участі у збереженні національної культури, зокрема декоративно-ужиткового мистецтва

Серед опитаних 58% вважають, що отримали в школі середній рівень знань щодо національної культури та декоративно-ужиткового мистецтва; 39% респондентів отримали низький рівень інформованості щодо національної культури та декоративно-ужиткового мистецтва; і лише 3% опитаних задоволені тим рівнем знань з історії й розвитку національної культури та декоративно-ужиткового мистецтва, який отримали в загальноосвітніх закладах і вважають його високим.

Ці студенти (3%) характеризуються добрими знаннями з історичного минулого свого народу, мають чіткі уявлення про декоративно-ужиткове мистецтво, звичаї та обряди українського народу. Вони володіють деякими техніками декоративно-ужиткового мистецтва. Ці студенти відчувають потребу в систематичному оволодінні спеціальними знаннями, вміють оцінювати події суспільного життя. Усвідомлюючи необхідність отримання ґрунтовніших знань, вони вміють самотійно поглиблювати їх, працюючи в бібліотеках, музеях, лабораторіях. Такі студенти характеризуються розвиненими патріотичними почуттями, високою гуманністю та культурою, добротою, вмінням піклуватися про свою родину та друзів. Їм притаманне бережливе ставлення до національної культури, рідної природи. Вони з повагою ставляться до представників інших народів. Саме такі студенти виявляють активність в організації і проведенні навчально-виховної роботи, ініціативу та самостійність у підготовці до цих виховних заходів, творчо застосовуючи знання та навички, отримані під час уроків, занять на факультативах, гуртках та громадській діяльності.

Але, як бачимо, таких студентів дуже мало. І нашою метою було збільшення кількості таких студентів, в яких, завдяки ґрунтовним знанням історії українського декоративно-ужиткового мистецтва, звичаїв та обрядів, володінню техніками декоративно-ужиткового мистецтва, участі у

виховних заходах народознавчого, мистецького характеру сформуються патріотичні почуття до свого народу, Батьківщини, утвердиться позитивне ставлення до інших народів.

Загальний стан національної самосвідомості студентів не можна вважати задовільним, так як 94% опитаних хоча й вважають себе національно свідомими, але більшість з них (57%) не переймаються проблемами розвитку національної культури та не докладають особливих зусиль для зміцнення та утвердження своєї держави серед світового співтовариства. Отже ця значна кількість (57%) студентів є потужним патріотично налаштованим потенціалом, який повинен стати об'єктом цілеспрямованого педагогічного впливу. Лише 36% опитаних можна назвати дійсно національно свідомими, які хочуть брати і беруть посильну участь у розвитку, зміцненні та утвердженні Української держави.

Як показали результати дослідження, значна кількість студентів-першокурсників (більше ніж 58%) в школі одержали недостатній, а 39% – незадовільний рівень знань відносно національної культури та декоративно-ужиткового мистецтва. Це значна кількість студентської молоді, яка може стати гідною, патріотично налаштованою зміною нашого суспільства, якщо організувати цілеспрямований вплив на кожную особистість в процесі проведення формуючого експерименту.

Проаналізувавши теоретичний та практичний педагогічний досвід у вирішенні проблем національно-патріотичного виховання, враховуючи результати нашого дослідження, ми прийшли до висновку про важливість вдосконалення національно-патріотичного виховання студентів вищих навчальних закладів. Для цього необхідно переглянути зміст освіти у вищому навчальному закладі – співвідношення загальноосвітньої і професійної, теоретичної і практичної підготовки в навчальних планах, програмах, підручниках і посібниках й здійснити пошук найбільш ефективних варіантів розв'язання навчально-виховних завдань, що стоять перед вищою освітою країни. Згідно цих положень потрібно забезпечити відповідність рівня підготовки спеціалістів вимогам сучасності.

Тільки науково обґрунтоване національно-патріотичне виховання студентів вищих навчальних закладів здатне виховати любов до свого народу, його історії, культурно-духовних надбань, відповідальність за свої вчинки та здобутки на благо своєї Вітчизни. Воно виховує любов до своєї професії, відповідальне ставлення до дорученої справи, самоорганізації і дисципліни, підвищує індекс задоволеності обраною спеціальністю. формує і розвиває педагогічні здібності.

У **другому розділі** дисертації – “Шляхи вдосконалення національно-патріотичного виховання студентів вищих педагогічних закладів засобами декоративно-ужиткового мистецтва” – висвітлено зміст, організацію та методику формуючого експерименту, розкрито національно-патріотичний потенціал декоративно-ужиткового мистецтва в навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів.

Експериментальне дослідження включало чотири етапи: I етап (цілепокладання) – виявлення конкретних завдань та цілей національно-патріотичного виховання; II етап (діагностика рівнів національно-патріотичної вихованості) – вивчення змісту, засобів, обсягу та якості інформації про декоративно-ужиткове мистецтво, якою володіють студенти та змін, які викликає ця інформація у свідомості студентів; III етап – створення проекту, впровадження програми національно-патріотичного виховання студентів; IV етап – реалізація моніторингу динаміки рівня національно-патріотичної вихованості студентів засобами декоративно-ужиткового мистецтва.

Наша система національно-патріотичного виховання студентів засобами декоративно-ужиткового мистецтва ґрунтувалася на таких основних теоретичних положеннях та організаційно-структурних компонентах:

1. Теоретико-методологічні положення Державної національної програми “Освіта”(Україна XXI століття), Національна доктрина розвитку освіти.
2. Концептуальні основи національного виховання (С.Русова, Г.Ващенко, В.Сухомлинський).
3. Організація різноманітних форм діяльності студентів, яка ґрунтується на застосуванні декоративно-ужиткового мистецтва в навчально-виховному процесі, реалізація виховуючих відносин суб’єктів педагогічного процесу (О.В.Киричук, О.В. Безпалько та ін.)
4. Проектування та прогнозування формування в студентів національно-патріотичних якостей на основі особистісно орієнтованого застосування засобів декоративно-ужиткового мистецтва.
5. Послідовна поетапна реалізація національно-патріотичного виховання: визначення завдань, діагностика, впровадження положень, напрямків і форм впливу на студентів, суб’єктивно-об’єктивні взаємодії та моніторинг динаміки рівнів національно-патріотичної вихованості студентів.

На першому етапі цілепокладання ми виходили із загальної мети національного виховання, згідно якого формується соціально активна, діяльна, гуманістично спрямована особистість студента, яка має будувати суверенну демократичну Українську державу. Така особистість дорожить національно-культурними цінностями й шанує загальнолюдські цінності. Конкретні цілі національно-патріотичного виховання ставилися і досягалися з урахуванням умов, які склалися на період експериментально-дослідної роботи. В разі необхідності вносилися корективи в конкретні завдання і цілі національно-патріотичного виховання студентів.

На другому етапі діагностики рівнів національно-патріотичної вихованості студентів постійно вивчалися зміни у свідомості студентів, визначався зміст, обсяг і якість інформації, якою вони володіли, про народне мистецтво, зокрема декоративно-ужиткове. Бралися до уваги уміння

студентів займатися тим чи іншим видом діяльності, спрямованим на пізнання сутності й особливостей декоративно-ужиткового мистецтва, а також вміння виготовляти відповідні мистецькі вироби, розрізняти регіональні особливості орнаментів та символіки творів декоративно-ужиткового мистецтва. Цей етап давав можливість здійснювати глибокий індивідуальний підхід до студентів, особистісно орієнтоване виховання, вчасно вносити необхідні корективи в національно-патріотичне виховання студентів.

Третій етап був спрямований на створення проекту, реалізацію програми національно-патріотичного виховання студентів. Конкретні цілі виховання трансформувалися в тактичні завдання, реалізація яких визначала конструювання, моделювання національно-патріотичного виховання. Проект складався на конкретних і точних результатах діагностики національно-патріотичної вихованості студентів засобами декоративно-ужиткового мистецтва. На цьому етапі визначалися, реалізовувалися виховні завдання з метою диференціації та індивідуалізації виховного процесу. Організовувалася взаємодія “педагог-студент”, “студент-студент” з метою досягнення визначених завдань національно-патріотичного виховання.

На четвертому етапі реалізовувався моніторинг динаміки рівня національно-патріотичної вихованості студентів засобами декоративно-ужиткового мистецтва. Як методи моніторингу застосовувалися експертна оцінка, анкетування, інтерв'ювання, спостереження, опитування; проводилося групове та індивідуальне тестування, аналіз результатів діяльності студентів. Педагоги, які проводили дослідну роботу, поглиблювали взаємини з студентами, уважно спостерігали за рівнем національно-патріотичної вихованості студентів.

В процесі експериментальної роботи науково обгрунтована і реалізована система національно-патріотичного виховання студентів засобами декоративно-ужиткового мистецтва., яка складається з таких блоків наукової та художньої інформації:

1. Сутнісно-змістова, образно-символічна інформація, яка розкриває істотні ознаки, змістові характеристики, образну і символічну наснаженість декоративно-ужиткового мистецтва, різних його видів, складових. Цей блок інформації допомагав студентам розуміти орнаментику, символіку, колористику декоративно-ужиткового мистецтва.

2. Історично-мистецька інформація, завдяки якій студенти пізнавали історичні витoki, джерела виникнення декоративно-ужиткового мистецтва, етапи еволюції і вдосконалення мистецьких творів, нарощення їх емоційно-естетичного, морально-духовного потенціалу.

3. Навчально-пізнавальна інформація, спрямована на пробудження і формування в студентів умінь правильно усвідомлювати особливості декоративно-ужиткових виробів, сприймати і розуміти мистецтво.

4. Розвивально-виховуюча інформація, завдяки якій у студентів цілеспрямовано розвивалися емоційна, інтелектуальна і воляова сфери, виховувалися естетичні, моральні, ідейні, духовні цінності, якості особистості засобами декоративно-ужиткового мистецтва.

5. Практично-творча інформація, спрямована на пробудження в студентів інтересу до декоративно-ужиткового мистецтва, формування потреб займатися практичною діяльністю з метою збереження, розвитку культури, мистецтва, оволодіння різними видами декоративно-ужиткового мистецтва.

Реалізуючи нашу систему, ми виходили з того, що для здійснення національно-патріотичного виховання потрібно виявити, підтримати й розвинути в особистості студента вже сформовані риси, естетичні потреби і на основі них сформувати глибокі патріотичні якості, закласти механізми самореалізації особистості.

Ми проектували діяльність студентів, створювали умови для їхньої патріотичної діяльності, розвитку їхніх талантів, нахилів, здібностей. Ми реалізовували педагогіку співробітництва і співтворчості, яку клали в основу національно-патріотичного виховання засобами декоративно-ужиткового мистецтва. У процесі реалізації програми експерименту впроваджували систему роботи з проблем національно-патріотичного виховання студентів.

В результаті проведення формуючого експерименту виявлялися кількісні і якісні зміни, рівень сформованості в студентів знань, умінь та навичок в галузі декоративного ужиткового мистецтва, їх національно-патріотичної вихованості.

Ефективність запропонованої нами системи роботи, методики національно-патріотичного виховання засобами декоративно-ужиткового мистецтва визначалася за допомогою проміжних та кінцевого зрізів. Перевірка формуючого впливу проводилася на основі анкетних опитувань та усних творчих робіт, інтерв'ювань, аналізу художньо-образного змісту творів мистецтва, рефератів, індивідуальних бесід. З цією метою використовувався також метод узагальнення незалежних характеристик: висновки методиста педагогічної практики, класного керівника, в якого студент проходив педпрактику, куратора.

Всього до участі у формуючому експерименті було залучено 250 студентів. З них 125 чоловік у експериментальних групах і така ж кількість – у контрольних групах.

Кількісні дані про підвищення рівня знань відносно національної культури, зокрема декоративно-ужиткового мистецтва на різних етапах формуючого експерименту, представлені в таблиці.

Таблиця 1

Зведена таблиця підвищення рівня знань студентів про національну культуру, зокрема декоративно-ужиткове мистецтво на різних етапах формуючого експерименту

Етап підготовки	Група студентів	Підвищився	Не підвищився	Не дали відповіді
1-й етап	КГ	56%	32,8%	11,2%
	ЕГ	57,6%	32%	10,4%
2-й етап	КГ	58,4%	31,2%	10,4%
	ЕГ	64%	28%	8%
3-й етап	КГ	62,4%	28,8%	8,8%
	ЕГ	73,6%	19,2%	7,2%

КГ – контрольна група, ЕГ – експериментальна група

Отже, можна дійти висновку, що контрольний експеримент виявив значне підвищення рівня знань про національну культуру, зокрема декоративно-ужиткове мистецтво у студентів експериментальних груп.

Аналізуючи дані, отримані в результаті контрольного експерименту, ми прийшли до висновку, що студенти експериментальних груп значно вище оцінюють вплив декоративно-ужиткового мистецтва на формування національно-патріотичних почуттів, ніж студенти контрольних груп. Відповідно показник усвідомлення впливу різних засобів декоративно-ужиткового мистецтва на формування національно-патріотичних почуттів в експериментальних групах значно вищий (52,5%), ніж в контрольних групах(33,8%).

Кількісні дані рейтингу почуттів, які розвиває декоративно-ужиткове мистецтво, після проведення експерименту у контрольній, експериментальній групах та групі вчителів представлені на рис.2. Це ще раз вказує на те, що декоративно-ужиткове мистецтво має широкий спектр впливу на формування людської особистості.

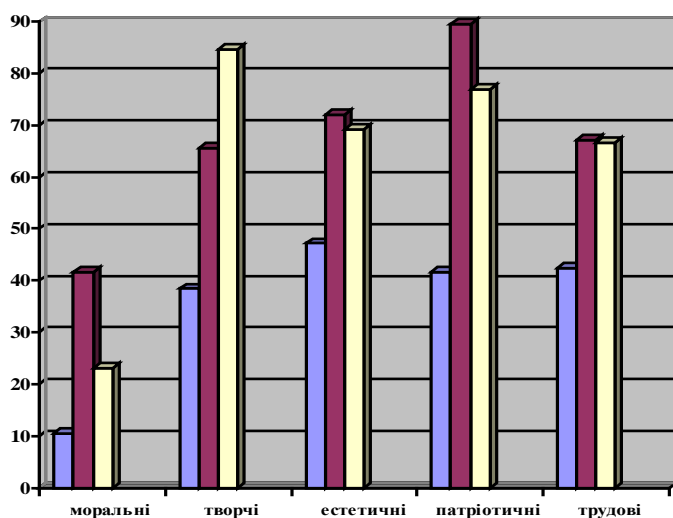

Рис.2. Порівняльна гістограма рейтингу почуттів, які розвиває декоративно-ужиткове мистецтво (контрольна, експериментальна групи, вчителі)

ВИСНОВКИ:

1. Глибоке пізнання історичного минулого рідного народу, оволодіння його національними, духовними цінностями, вищими здобутками в різних галузях культури, життя – важливі компоненти національно-патріотичного виховання студентської молоді, без якого неможливе збереження історичної пам'яті, розвиток духовності. Воно акумулює палку любов до своєї Батьківщини, вселяє віру в світле майбутнє України, надає сил кожній особистості для подолання життєвих труднощів.

2. Експериментальна робота підтвердила, що теоретичне та практичне оволодіння декоративно-ужитковим мистецтвом є надійною основою формування у студентів патріотичних почуттів, їх національної самосвідомості, відчуття невід'ємності від українського народу, Батьківщини, готовності до використання скарбниці рідної культури, продовження славних ідейно-естетичних традицій свого народу. Дотримання кращих набутоків історичного досвіду, декоративно-ужиткового мистецтва, мови українського народу, пізнання і застосування вищих досягнень інших народів, сприяє поглибленню духовності студентської молоді, підносить особистість до вершин цивілізації.

3. Проведене нами дослідження дає підстави вважати, що національно-патріотичне виховання студентів є ефективним, якщо у вищих педагогічних закладах забезпечується: систематичність засвоєння культурно-історичних, морально-духовних, ідейно-естетичних знань, цінностей,

сконцентрованих у декоративно-ужитковому мистецтві; глибоке пізнання студентами національних традицій, звичаїв, обрядів, символів та оволодіння історичними аспектами, витокami, динамікою розвитку духовних цінностей, техніками творення виробів декоративно-ужиткового мистецтва.

4. Результати дослідно-експериментальної роботи підтвердили, що розроблена нами система національно-патріотичного виховання студентів засобами декоративно-ужиткового мистецтва довела свою дієвість, ефективність. Вона ґрунтується на розкритих у дисертації теоретико-методологічних положеннях, концептуальних основах національного виховання. Система національно-патріотичного виховання студентів засобами декоративно-ужиткового мистецтва включає в себе:

- проектування і прогнозування цілеспрямованого формування в студентів національно-патріотичних якостей на основі особистісно орієнтованого застосування декоративно-ужиткового мистецтва;
- розкриття студентам національно-патріотичного потенціалу, сконцентрованого в творах декоративно-ужиткового мистецтва;
- поетапну реалізацію національно-патріотичного виховання (визначення завдань, діагностику, шляхи і форми впливу на студентів, виховуючих відносин суб'єктів педагогічного процесу, моніторингу динаміки рівнів національно-патріотичної вихованості студентів);
- організацію різноманітних форм діяльності студентів, їхньої практичної роботи в створенні художніх виробів, творів декоративно-ужиткового мистецтва.

5. Ефективність національно-патріотичного виховання забезпечувалося гармонійним поєднанням теоретичної і практичної мистецької діяльності кожного студента, глибоким осмисленням ним таких блоків наукової і художньої інформації: 1)сутнісно-змістової, образно-символічної, морально-духовної інформації; 2)історико-мистецької інформації; 3)навчально-пізнавальної інформації; 4)розвивально-виховуючої інформації; 5)практично-творчої інформації.

6. Завдання національно-патріотичного виховання студентів засобами декоративно-ужиткового мистецтва успішно розв'язуються за дотримання таких педагогічних умов: пробудження інтересу до історичного минулого рідного народу, його героїчної боротьби за волю, свободу і незалежність; стимулювання захоплення високою духовністю, гуманістичними цінностями, глибоким патріотизмом наших предків, їхньою вірністю народу, відданістю його ідеалам; формування наукових засад національної ідентифікації особистості, розуміння критеріїв визначення рідної мови, культури, народу; оволодіння студентами традиціями, звичаями, обрядами нашого народу, в яких широко застосовується національно-патріотичний потенціал декоративно-ужиткового мистецтва; формування системи знань про національні потреби, інтереси українського народу, його високі

культурно-історичні, морально-духовні набутки; врахування особливостей виховання національно-патріотичних поглядів, переконань, ідеалів, цінностей особистості; виховання умінь і навичок застосування, збереження і творення нових виробів, зразків декоративно-ужиткового мистецтва, практичної участі студентів у розвитку цього виду мистецтва; формування поваги до Конституції України, інших законів, правових норм нашої держави, почуття господаря рідної землі, володаря становища; виховання обов'язків перед родом і народом, рідною землею і Батьківщиною, відповідальності за розвиток своєї мови, культури і духовності, незворотність державотворчих процесів в Україні.

7. Поліпшення формування в студентів історичної пам'яті, національної свідомості і самосвідомості, національної гідності, глибоких патріотичних почуттів, поглядів, переконань засобами декоративно-ужиткового мистецтва здійснюється через такі структурні елементи навчально-виховного процесу вищої школи: створення нових підручників, посібників, методичних розробок; обов'язкові дисципліни; спецкурси; факультативи, індивідуальні заняття; педагогічну та технологічну практику; науково-практичні студентські та викладацькі конференції; науково-дослідну діяльність студентів; проведення вечорів, фестивалей, олімпіад; етнографічні експедиції, екскурсії до музеїв, виставок, визначних місць, на природу; створення етнографічних кутків, музеїв, світлиць, студентських кооперативів, осередків народних майстрів; зустрічі з видатними діячами політики, культури, освіти і науки, майстрами декоративно-ужиткового мистецтва; організація самоосвіти і самовиховання студентів.

8. Національна культура, декоративно-ужиткове мистецтво є складовими цілісної системи української педагогіки, національного виховання. Декоративно-ужиткове мистецтво, розвиваючись протягом багатьох століть, вміщує в собі важливий філософський, політичний, ідейно-моральний та естетичний зміст не одного покоління. Воно є могутнім потенціалом духовності, яка благотворно впливає на формування світогляду, емоцій студентів, їх патріотичних поглядів, переконань, почуттів належності до свого народу й держави.

Дані дослідження не вичерпують всіх аспектів проблеми національно-патріотичного виховання студентів вищих педагогічних закладів засобами декоративно-ужиткового мистецтва. Проблема потребує подальшого теоретико-експериментального дослідження. Необхідні розробка та вивчення питань з широкого застосування у педагогічному процесі вищих педагогічних закладів засобів декоративно-ужиткового мистецтва з метою поліпшення патріотичного, громадянського виховання студентської молоді.

Основний зміст дисертації відображений у таких публікаціях:

1. Гевко О.І. Патріотичне виховання студентів засобами народознавства / У збірнику наукових праць: Соціалізація особистості.–К.:НПУ,1999.–С.56–61.

2. Гевко О.І. Вплив декоративно-ужиткового мистецтва на формування національно-патріотичних рис студентської молоді / Наука і сучасність.Збірник наук.праць НПУ ім.М.П.Драгоманова.–К.:Логос,2001.–Т.ХХVI.–С.14–19.
3. Гевко О. Формування національно-патріотичних рис у студентів // Рідна школа.–№11.–2001.–С.47–48.
4. Гевко О. Суть та особливості національно-патріотичного виховання засобами декоративно-ужиткового мистецтва// Рідна школа.–№5.–2002.–С.25-26.
5. Гевко О.І. Декоративно-прикладне мистецтво та його значення у національному вихованні молоді / Сучасне українське виховання.–Матеріали науково-практичної конференції: ”Українська національно-демократична педагогіка в контексті завдань сучасного виховання”.–Дрогобич:Основа,1996.–С.130–131.
6. Гевко О.І. Роль декоративно-прикладного мистецтва в етнопедагогіці./ Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції: Етнонаціональний розвиток в Україні та стан української етнічності в діаспорі: сутність,реалії, конфліктності, проблеми та прогнози на ХХІ ст.–Ч.І. / За ред. Проф.,док.соц.н. М.І.Пірен.–Київ–Чернівці: Київський військовий гуманітарний інститут,1997.–С.378–382.
7. Гевко О.І. Спробуємо намалювати писанки // Вісник Дрогобиччини, 1995.–№13.–С.4.

АНОТАЦІЇ

Гевко О.І. Національно-патріотичне виховання студентів вищих педагогічних закладів засобами декоративно-ужиткового мистецтва. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання. – Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова, Київ, 2003.

В дисертації висвітлюються роль та можливості засобів декоративно-ужиткового мистецтва для успішної реалізації національно-патріотичного виховання у вищих педагогічних закладах. Обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови і методика формування національно-патріотичних рис засобами декоративно-ужиткового мистецтва у студентів вищих педагогічних закладів, розроблено критерії та показники, які об’єктивно характеризують рівень набутих студентами знань, умінь, навичок в галузі декоративно-ужиткового мистецтва, національно-патріотичної вихованості. Подані дані, які свідчать про ефективність впровадження експериментальної системи національно-патріотичного виховання студентів засобами декоративно-ужиткового мистецтва. В дослідженні обґрунтовано результативність комбінованої моделі навчання, яка цілеспрямована на формування соціально активної, діяльної, гуманістично спрямованої особистості студента, з високими почуттями патріотизму та громадянського обов’язку.

Наша система національно-патріотичного виховання спрямована на основі вже сформованих рис та естетичних потреб виховувати глибокі патріотичні якості, закласти механізми самореалізації особистості, формувати естетичні, моральні, ідейні, духовні цінності та якості у студентів засобами декоративно-ужиткового мистецтва.

Ключові слова: національне виховання, національно-патріотичне виховання, декоративно-ужиткове мистецтво, гуманістичні цінності, національно-патріотичні якості.

Гевко О.И. Национально-патриотическое воспитание студентов высших педагогических учреждений средствами декоративно-прикладного искусства. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.07 – теория и методика воспитания. – Национальный педагогический университет им. М.П.Драгоманова, Киев, 2003.

В диссертации освещаются роль и возможности использования декоративно-прикладного искусства для успешной реализации национально-патриотического воспитания в высших педагогических учреждениях. Обосновано и экспериментально проверено педагогические условия и методика формирования национально-патриотических черт средствами декоративно-прикладного искусства в студентов высших педагогических учреждений, разработано критерии и показатели, которые объективно характеризуют уровень приобретённых студентами знаний, умений, навыков в отрасли декоративно-прикладного искусства, национально-патриотической воспитанности, представлены данные, которые свидетельствуют об эффективности применения экспериментальной системы национально-патриотического воспитания студентов средствами декоративно-прикладного искусства. В исследовании обосновано результативность комбинированной модели обучения, которая целеустремлена на формирование социально активной, деятельной, гуманистически направленной личности студента, с высокими чувствами патриотизма и гражданских обязанностей.

На основании комплексного анализа выявлены педагогические условия, способствующие повышению эффективности национально-патриотического воспитания будущих учителей; определено содержание, средства и качество информации об декоративно-прикладном искусстве, которыми владеют студенты, а также изменений в сознании личности, которые сопровождаются введением этой информации и экспериментальным путём проверено её результативность.

В исследовании уделено внимание вопросам повышения качества знаний и навыков студентов, расширению и углублению национально-патриотических качеств, благодаря систематическому усвоению культурно-исторических знаний, ценностей, сконцентрированных в декоративно-прикладном искусстве. Указывается целесообразность глубокого познания и

овладения каждым студентом исторических аспектов, динамикой развития духовных ценностей декоративно-прикладного искусства, национальными традициями, обрядами, символами и техникой творения изделий декоративно-прикладного искусства. Организация различных форм деятельности, объединённых в систему, выявляет личностный смысл обучения, пробуждает интерес к историческому прошлому родного народа, формируют научные обоснования национальной идентификации личности, понимание критериев определения родной речи, культуры, народа. Такие формы работы развивают потребность будущих учителей в профессиональном самопознании, самосовершенствовании и творческой самореализации.

Ведущими тенденциями системы национально-патриотического воспитания студентов средствами декоративно-прикладного искусства являются проектирование и прогнозирование целеустремлённого формирования у студентов национально-патриотических качеств на основе личностно ориентированного использования декоративно-прикладного искусства.

В исследовании выявлены блоки научной и художественной информации, которые обеспечивают эффективность национально-патриотического воспитания студентов. Благодаря гармоничному объединению теоретической и практической творческой деятельности студенты овладевали творческими умениями использования приобретённых знаний на практике с учётом их интересов и возможностей.

Исследована сущность восприятия студентами художественно-образных, символических характеристик исторических аспектов становления национальных признаков декоративно-прикладного искусства, формирования у будущих учителей понимания исторических форм мировоззрения украинского народа, компонентов национального характера, в частности его патриотических качеств, этнической принадлежности.

Национально-патриотическая воспитанность студенческой молодёжи определяется сформированным национальным самосознанием личности, бережливым отношением к своему историческому прошлому, национальным достижениям, потребностью студентами расширять своё культурно-духовное мировоззрение, участием будущих учителей у возрождении и сохранении национального достояния.

Система национально-патриотического воспитания направлена на основе уже сформированных качеств и эстетических потребностей воспитывать глубокие патриотические качества, заложить механизмы самореализации личности, формировать эстетические, моральные, идейные, духовные ценности и качества у студентов средствами декоративно-прикладного искусства.

Ключевые слова: национальное воспитание, национально-патриотическое воспитание, декоративно-прикладное искусство, гуманистические качества, национально-патриотические качества.

Hevko O.I. National and Patriotic Education of the Students of Higher Pedagogical Establishments by Means of Decorative and Applied Arts.–Manuscript.

The dissertation for the scientific degree of the Candidate Pedagogical Sciences, speciality 13.00.07 – Theory and Methodic of Education.– National M.Dragomanov Pedagogical University, Kyiv, 2003.

The dissertation is on the role and possibilities of the means of decorative and applied arts for successful realization of national and patriotic education in higher pedagogical establishments. Pedagogical conditions and the methods of formation of national and patriotic features by means of decorative and applied arts in the students of higher pedagogical establishments are grounded and proved experimentally; criteria and indices which objectively characterize the level of knowledge, abilities and skills acquired by the student in the sphere of decorative and applied arts, of national and patriotic breeding are worked out; the data testifying to the efficiency of implementing the experimental system of national and patriotic education of students by means of decorative and applied arts are provided. The effectiveness of the combined model of teaching aimed at the formation of socially active, humanistically – directed personality of a student with a strong feeling of patriotism and civic duty is given proof of in the investigation. Our system of national and patriotic education is directed at the development of deep patriotic qualities on the basis of already moulded features and esthetic needs; at laying the mechanisms of self – realization of an individual, at the formation of esthetic, moral, ideological and cultural values and qualities of the students by means of decorative and applied arts.

Key words: national education, national and patriotic education, decorative and applied arts, students of higher pedagogical establishments, humanistic values, national and patriotic qualities.

Підписано до друку 6.11.2003 р.Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Умов.-друк.арк.1,25. Зам.№2786. Наклад 100 прим.

Видавництво

“Коло”

вул.Бориславська,8, м.Дрогобич, 82100

тел.(03244)29060, 3-87-32